

عدم تأخیر در پرداخت حقوق بازنشستگان

به دنبال انتشار خبری مبنی بر تأخیر در پرداخت مستمری مرداد بازنشستگان، سازمان تأمین اجتماعی اطلاعیه‌ای را صادر کرد. در متن این اطلاعیه آمده است: «با توجه به اعلام وزیر محترم تعاون، کار و رفاه اجتماعی مبنی بر تأخیر در پرداخت مستمری مردادماه بازنشستگان به دلیل تعطیلی چند روزه کشور به اطلاع می‌رساند در پرداخت حقوق مردادماه بازنشستگان تأمین اجتماعی هیچگونه تأخیر و توقیفی ایجاد نشده و منظور وزیر محترم، ایجاد تأخیر در سایر صندوق‌های بازنشستگی که منابع مالی آنها از محل بودجه کل کشور تأمین می‌شود، بوده است.

این سازمان بر اساس برنامه‌ریزی دقیق منابع و مصارف سالیانه و ماهیانه مندرج در بودجه سالیانه، طبق روال گذشته به‌رغم مشکلات، با تأکیده منابع داخلی اعم از وصولی (درآمد) ماهیانه، سود سهام سازمان در شرکت‌ها (حدود پنج درصد کل منابع) و وصول مطالبات از اشخاص از جمله دولت، مستمری را در موعد مقرر (حتی روزهای تعطیل) واریز کرده است.» گفتنی است، حقوق مستمری بگیران سازمان تأمین اجتماعی به همراه مابه‌التفاوت فروردین ماه، در مردادماه بر اساس حروف الفبا پرداخت شد.

برقراری ۵۳ هزار حکم مستمری بازنشستگی در بهار امسال

در سه ماه ابتدای سال جاری ۵۳ هزار و ۷۴۴ حکم بازنشستگی برای بیمه‌شدگان سازمان تأمین اجتماعی صادر شده است. بر اساس اعلام مرکز فناوری اطلاعات، آمار و محاسبات این سازمان، در فروردین ماه امسال ۱۵ هزار و ۲۲۰ نفر از بیمه‌شدگان تأمین اجتماعی بازنشسته شدند و در اردیبهشت ماه ۲۲ هزار و ۶ نفر به بازنشستگان این سازمان افزوده شده و در خردادماه نیز ۱۶ هزار و ۵۰۸ حکم بازنشستگی صادر شد.

همچنین در سه ماه بهار امسال ۱۵ هزار و ۹۵۰ پرونده فوت برای افراد تبعی واجد شرایط بیمه‌شدگان و مستمری بگیران این سازمان برقرار شده است و هزار و ۳۹۵ نفر واجد شرایط دریافت مستمری از کارافتادگی شدند. گفتنی است، مجموع پرونده‌های مستمری سازمان تأمین اجتماعی تا پایان خردادماه سال جاری ۳ میلیون و ۳۷۸ هزار و ۹۶۰ مورد است که نسبت به مدت مشابه در سال گذشته رشد شش درصدی را نشان می‌دهد. از مجموع پرونده‌های مستمری بگیران سازمان تأمین اجتماعی در سال جاری، ۲ میلیون و ۲۶۲ هزار و ۳۲۲ مورد مربوط به بازنشستگان، ۹۷۵ هزار و ۴۷۵ مورد مربوط به فوت‌شدگان و ۱۴۱ هزار و ۲۵۳ مورد مربوط به از کارافتادگان است. اداره کل تأمین اجتماعی اصفهان با تعداد ۲۱۵ هزار و ۷۳۹ نفر بیشترین بازنشسته تحت پوشش را تا پایان خردادماه سال ۱۴۰۰ دارد و به ترتیب ادارات کل شرق تهران بزرگ و غرب تهران بزرگ، خراسان رضوی، خوزستان، فارس، آذربایجان شرقی، مازندران، شهرستان‌های تهران، البرز و گیلان بیشترین جمعیت بازنشسته را به خود اختصاص داده‌اند.

رضا خراسانی

روزنامه نگار

اگر افراد در سن منطقی بازنشسته شوند و از بازنشستگی به زود هنگام و غیر منطقی جلوگیری شود، افزایش منابع تأمین اجتماعی می‌تواند باعث تسهیل در مقررات از کار افتادگی و از تقاء خدمات در مانی شود

اقدامات اهمیت زیادی دارد و اصلاحات نباید زمانی انجام شود که دیگر دیر شده باشد. تأمین اجتماعی هنوز وارد شرایط بحرانی نشده است و این سازمان با شرایط خطرناک فاصله دارد اما باید به درستی و با دید بلندمدت برای این سازمان تصمیم‌گیری شود.

روی دیگر ماجرا

اینکه مدیرعامل سازمان تأمین اجتماعی بر «گفت‌واری» تأکید و پذیرش اجتماعی برای اصلاحات پارامتریک تأکید می‌کند و آن را از ضروریات اجرای این طرح می‌داند نشان می‌دهد مصطفی سالاری از میزان استقبال جامعه کارگری کشور از این طرح بی‌خبر نیست. وی به خوبی می‌داند طرح «اصلاحات پارامتریک قانون تأمین اجتماعی» منتقدانی دارد که عموماً خواسته‌گاه کارگری را رد و معتقدند تغییرات و اصلاحات موصوف نهایی به کاهش مستمری بازنشستگان و بی‌انگیزگی نیروی کار منجر می‌شود و ذاتاً تقویت‌کننده نیروهای مولد جامعه نیست. این منتقدان این طرح را در راستای «زران‌سازی» نیروی کار و همچنین «خارج‌سازی‌های گاه و بگاه از شمول قانون کار» قابل خوانش و واکاوی می‌دانند و استدلال می‌کنند که فضای کسب و کار در جامعه و همچنین وضعیت معیشتی کارگران و بازنشستگان متأثر از فاکتورهای متغیرهای زیادی است، اما طرح مذکور تنها «سن بازنشستگی» در ایران را با کشورهای پیشرفته مقایسه می‌کند و مؤلفه‌های دیگر به جز سن را ندیده می‌گیرد.

به گفته آنان: «اصلاحات پارامتریک قانون تأمین اجتماعی که با هدف نجات صندوق بازنشستگی تأمین اجتماعی از بحران قریب‌الوقوع پیشی گرفتن مصارف از منابع، تهیه و تنظیم شده، بر این ادعا استوار است که چرا باید کارگران ایرانی بسیار زودتر از هم‌تایان جهانی خود بازنشسته شوند و چرامدل محاسبه میزان مستمری بازنشستگی به گونه‌ای است که راه قرار را باز می‌گذارد و ضرر بسیاری را متوجه سازمان‌های بیمه‌گر می‌سازد. این همسان‌انگاری یکجانبه، فقط بخشی از واقعیت مدل‌های اشتغال جهانی را می‌بیند و بخش اعظمی از واقعیت را عمداً نادیده می‌گیرد. اینکه کارگران در کشورهای توسعه‌یافته دیرتر از ایرانی‌ها بازنشسته می‌شوند، یک وجه قضیه است؛ اما سویه‌های مهمتری هم وجود دارد: اینکه کارگران کشورهای توسعه‌یافته، با مستمری در بافتی خود می‌توانند در سطح قابل قبولی از رفاه و آسایش زندگی کنند و نیازی به شغل دوم ندارند؛ اینکه آنها از خدمات قابل قبول و مکفی در مانی بهره‌مندند و از مزایایی مانند وام‌های کم‌بهره مسکن بهره‌مند می‌شوند و در نهایت اینکه آنها در سن کهنولت، چندان دغدغه معاش و اشتغال فرزندان خود را ندارند. اگر اینها را نادیده بگیریم و فقط به «سن و سابقه بازنشستگی» بپردازیم، تنها تعهدات دردم در قبال جامعه را به میزان هم‌تایان توسعه‌یافته آنها بالا برده‌ایم و از تعهدات دولت و نهادهای حاکمیتی در قبال همین مردم صرف‌نظر کرده‌ایم که این «بخشی‌نگری»، به هیچ وجه با قاعده عدالت همخوانی ندارد.»

به نظر می‌رسد تصمیم‌سازان و تصمیم گیران حوزه رفاه و تأمین اجتماعی دیگر به خوبی دریافته‌اند که به منظور پیشبرد اهداف‌شان در جهت حفظ پایداری صندوق‌های بازنشستگی به‌ویژه صندوق تأمین اجتماعی، اقعان افکار عمومی و گفت‌واری برای پذیرش اجتماعی تغییرات مورد نیاز، به‌شدت ضرورت دارد؛ اصل محوری مهمی که امید است از دید مدیران دولت سیزدهم دور نماند.

۳- با عنایت به متأثر بودن صندوق‌های بازنشستگی (مستقیم و غیر مستقیم) از فعالیت‌ها و سیاست‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشور و تغییر مؤلفه‌های کلان اقتصادی، اجتماعی اعمال اصلاحات اجتناب‌ناپذیر است. ۴- نظام بخشنده بازنشستگی ایران، نبود نهادهای تنظیم‌گر و ناظر بر سرمایه‌گذاری صندوق‌های بازنشستگی، نبود بر آورد دقیق از دارایی صندوق‌ها، بازده پایین صندوق‌ها و تحمیل قوانین ناسازگار با اصول بیمه‌ای و نیز تغییرات جمعیتی، اصلاحات را ضروری نشان می‌دهد.

۵- کاهش ضریب پشتیبانی به واسطه افزایش بسیار زیاد مستمری بگیران و کاهش نرخ ورود بیمه‌شدگان اصلی، بحران اجتماعی و بحران تأمین سلامت کشور را در پی خواهد داشت. اگرچه اکنون حدود دو سال و نیم از اعلام وصول طرح اصلاحات پارامتریک قانون تأمین اجتماعی در مجلس می‌گذرد، اما این طرح به عللی مسکوت و متوقف مانده است. با این حال، همواره مدیران سازمان تأمین اجتماعی و کارشناسان و صاحب‌نظران حوزه رفاه و تأمین اجتماعی بر ضرورت تصویب و اجرایی شدن این طرح تأکید داشته‌اند.

بازنشستگی در ۳۸ سالگی!

از جمله منتقدان تداوم وضعیت فعلی نظام رفاه و تأمین اجتماعی که همواره بر ضرورت و لزوم ایجاد تغییرات و اصلاحات در این نظام تأکید دارد، مصطفی سالاری، مدیرعامل سازمان تأمین اجتماعی است. وی در این خصوص می‌گوید: «مهمترین بحث ما در حوزه رفاه و تأمین اجتماعی لزوم ایجاد سازو کار مؤثر برای تنظیم‌گری نظام رفاه اجتماعی است. انباشت بدهی دولت و عدم امکان پرداخت آن می‌تواند در آینده بن‌بست‌هایی ایجاد کند که کیفیت و پایداری خدمات را با چالش مواجه می‌سازد؛ از این رو اصلاحات پارامتریک برای پیشگیری از این چالش‌ها از الزامات قطعی است. با اصلاحات پارامتریک نیازمند تغییرات اساسی هستیم و اگر چنین اصلاحاتی را اجرا نکنیم در میان مدت و بلندمدت با مشکلات اساسی مواجه خواهیم شد. اکنون بازنشستگان بسیاری از صندوق‌ها حقوق بگیر دولت هستند و ادامه وضعیت فعلی این افق را پیش روی سازمان تأمین اجتماعی نیز قرار خواهد داد که با توجه به حجم تعهدات تأمین اجتماعی انجام این کار از عهده دولت خارج خواهد بود. انجام اصلاحات پارامتریک و پذیرش ضرورت این اصلاحات از مسائل بسیار مهم برای نظام تصمیم‌گیری کشور است و منافع گروه‌های مختلف نباید ما را از تصمیم‌گیری ملی باز دارد و باید اصول و منطق فعالیت اقتصادی و مدیریت صندوق‌های بیمه‌گر را پیاده‌سازی کنیم. اگر افراد در سن منطقی بازنشسته شوند و از بازنشستگی زود هنگام و غیر منطقی جلوگیری شود، افزایش منابع تأمین اجتماعی می‌تواند باعث تسهیل در مقررات از کارافتادگی و ارتقاء خدمات در مانی شود. بازنشستگی در حدود ۴۰ سالگی هیچ‌گونه توجیه اقتصادی و اجتماعی ندارد، اما با مقررات فعلی امکان بازنشستگی در ۳۸ سالگی وجود دارد که احتمالاً در دنیا بی‌نظیر است؛ اینکه افرادی در اوج توانمندی و تجربه‌ها از چرخه تولید خارج می‌شوند و یا جای جوانان جویای کار را در مشاغل دیگری اشغال می‌کنند. البته گفت‌واری سازی و پذیرش اجتماعی برای اصلاحات پارامتریک از ضروریات است و موضوع زمان نیز در این‌گونه

آنها رو به افزایش گذاشته به گونه‌ای که انتظار می‌رود در سال ۱۴۲۰ تقریباً یک‌پنجم از جمعیت کشور (حدود ۱۹ درصد) این سنین را تجربه کنند. همین‌طور بر اساس جدیدترین آمارهای منتشر شده از سوی مرکز آمار و اطلاعات وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، در سال گذشته سهم جوانان در سن کار نسبت به سال ۱۳۹۸ کاهش پیدا کرده است. در سال ۱۳۹۵ «سمنانه گلاب» و «فاطمه بزازان»، دو دکترای اقتصاد دانش‌گده علوم اقتصادی و اجتماعی دانشگاه الزهراء با ترسیم مدل جمعیتی کشور و شبیه‌سازی وضعیت فعلی سیستم تأمین اجتماعی، پیش‌بینی کردند در صورت ادامه شرایط موجود، سیستم بازنشستگی تأمین اجتماعی در سال ۱۳۹۹ دچار کسری می‌شود و این کسری به صورت فزاینده ادامه خواهد یافت؛ به طوری که در سال ۱۴۷۰ حق بیمه‌ها باید تا ۵۹ درصد افزایش یابد، اما با اعمال اصلاحات پارامتریک می‌توان پایداری مالی سیستم را تا سال ۱۴۳۲ حفظ کرد. بر اساس پژوهش آنان، با اعمال اصلاحات پارامتریک (افزایش سن بازنشستگی و تغییر در شیوه شاخص‌بندی مزایا) می‌توان زمان بروز کسری در سازمان تأمین اجتماعی را به تأخیر انداخت، اما نمی‌توان سیستم را در بلندمدت پایدار نگه داشت و نیاز به اصلاحات مکمل است. اگرچه سازمان تأمین اجتماعی طی سال‌های اخیر به استناد بخش آغازین ماده (۱) قانون تأمین اجتماعی که «اجرا و تمیم و گسترش انواع بیمه‌های اجتماعی» را یکی از مهمترین ابعاد مأموریت‌های این سازمان می‌داند، کوشیده است تا از طریق اجرای طرح‌هایی چون بیمه دانشجویی، بیمه زنان خانه‌دار، بیمه همسران کارمند، بیمه‌های توافقی و... توسعه و گسترش پوشش بیمه‌ای را به شکل حداکثری محقق و علاوه بر ایجاد پایداری مالی سازمان تأمین اجتماعی و ایجاد تحکیم در فرایند بین‌نسلی آن، موجب توسعه رفاه اجتماعی پایدار در تمام سطوح شود؛ با این حال مجموعه هشدارهای آمار و پیش‌بینی‌ها و دغدغه‌های پیش گفته، نهایتاً دو سال و نیم پیش به تهیه و تنظیم طرحی برای اصلاح برخی پارامترهای موجود در قانون تأمین اجتماعی منجر شد که به مجلس شورای اسلامی راه پیدا کرد.

طرح اصلاحات پراسنج

در بهمن‌ماه سال ۱۳۹۷ طرحی با عنوان «طرح اصلاحات پراسنج (پارامتریک) قانون تأمین اجتماعی» با امضای ۳۸ نفر از نمایندگان، به مجلس شورای اسلامی تقدیم و اعلام وصول شد. اما طرح مذکور پس از آن پیگیری و مصوب نشد. اگر طرح اصلاحات پارامتریک قانون تأمین اجتماعی به تصویب مجلس می‌رسید و عملاً بدل به قانون می‌شد- حداقل سابقه بیمه برای بازنشستگی از ۲۰ سال به ۲۵ سال افزایش می‌یافت، حقوق پایه بازنشستگی نه مانند اکنون بر اساس دو سال پایداری قبل از بازنشستگی که بر مبنای میانگین ۲۰ سال بیمه پردازی محاسبه می‌شد و همچنین حق بیمه سهم کارگر از ۷ به ۹ درصد افزایش می‌یافت. در مقدمه طرح اصلاحات پراسنج (پارامتریک) قانون تأمین اجتماعی، دلایل توجیهی این طرح بر اساس اعلام مرکز پژوهش‌های مجلس چنین بوده است:

۱- استمرار وضع موجود موجب افزایش هزینه‌های صندوق‌های بازنشستگی می‌شود در حالی که منابع آن از رشد متناسب بر خوردار نیست. ۲- اعمال اصلاحات پارامتریک موجب تقویت بنیه مالی و پایداری منابع صندوق‌های بازنشستگی خواهد شد.

رابطه سن و بازنشستگی

برای صندوق‌های بازنشستگی اهدافی تعریف شده و یکی از این اهداف این است که امکان پس‌انداز را برای افراد جوان فراهم کنند تا بتوانند با این پس‌اندازها، دوره سالمندی را به راحتی سپری کنند. در راستای چنین هدفی، صندوق‌های بازنشستگی در همه کشورها از جمله ایران تشکیل شده‌اند و نکته بسیار مهم در این صندوق‌ها، حفظ توازن منابع و مصارف آنهاست. این صندوق‌ها باید در طول زمان از کسانی که کار می‌کنند و بیمه می‌پردازند، منابع را جذب و به افرادی که بازنشسته می‌شوند در قالب مستمری بازنشستگی پرداخت کنند؛ البته کسانی که به علل مختلف از جمله اخراج، از کار افتادگی و غیره به صورت موقت بیکار می‌شوند نیز مقرری دریافت می‌کنند. به طور کلی، هرچه جامعه به سمت کهنولت سن حرکت کند، انتظار این است که منابع ورودی به صندوق کاهش و مصارف آن افزایش یابد؛ چون بیمه‌پردازان کم و مستمری بگیران زیاد می‌شوند، اما علاوه بر کهنولت سن، عوامل دیگری نیز وجود دارد که روی منابع و مصارف صندوق‌ها می‌تواند تأثیر بگذارد. یکی از مهمترین این عوامل سن بازنشستگی است؛ زیرا هرچه افراد زودتر از زمان مقرر در قانون بازنشسته شوند - با اصطلاحاً «بازنشسته زود هنگام» بشوند - جریان ورود منابع به صندوق کاهش و از آن طرف، جریان خروج منابع به شکل پرداخت مستمری افزایش پیدا می‌کند. میزان باروری نیز از عوامل دیگر مهم است که نقش مستقیمی در جوانی یا سالمندی جمعیت کشور دارد.

پیش‌بینی هشدار آمیز به زبان آمار

یافته‌های پژوهش‌های آماری در خصوص فاکتورهای تأثیرگذار بر افزایش مصارف و کاهش منابع سازمان تأمین اجتماعی در یک کلام، همگی هشدار آمیز هستند، آمارهای سازمان تأمین اجتماعی می‌گویند در حالی که یک دهه پیش و در سال ۱۳۹۰ تعداد بازنشستگان این سازمان تنها یک میلیون و ۱۰ هزار نفر بود، پنج سال بعد این رقم به بیش از یک میلیون و ۶۰۰ هزار نفر رسید و در سال گذشته از عدد ۲ میلیون و ۲۰۰ هزار نفر گذشت، پیش‌بینی هرم سنی بازنشستگان نشان می‌دهد تعداد بازنشستگان تحت پوشش سازمان تأمین اجتماعی در سال ۱۴۰۳ از مرز سه میلیون نفر فراتر خواهد رفت و در سال ۱۴۰۶ تعداد بازنشستگان به ۴ میلیون و ۱۴۰ هزار نفر خواهد رسید.

همچنین بر اساس تازه‌ترین یافته‌های ثبت احوال که در ماه قبل (مردادماه امسال) ارائه شد، روند کاهشی میزان باروری کل ایران در سال‌های اخیر ادامه داشته و از ۲،۰۹ فرزند در سال ۱۳۹۶ به ۱،۶۵ فرزند در سال گذشته رسیده است. تغییر در میزان باروری، به عنوان یکی از عوامل مؤثر بر تغییرات جمعیتی و نقش آن در عرضه نیروی کار و در نتیجه رشد تولید، عنصر مهم رشد و توسعه اقتصادی- اجتماعی هر کشور تلقی می‌شود. اهمیت تغییرات جمعیتی در هر کشور تاحدی است که در سال‌های اخیر، پیروی جمعیت در حالت کلی و به‌ویژه کاهش باروری، نگرانی‌هایی را برای اقتصاد در سطح جهانی و اکثر جوامع در حال توسعه از جمله ایران ایجاد کرده است.

همچنین بر اساس تازه‌ترین پیش‌بینی جمعیت توسط مرکز آمار ایران، در مقایسه نسبت جمعیت ۶۰ و ۶۵ ساله و بیشتر به کل جمعیت کشور، می‌توان دید که در سال ۱۳۳۵ تنها چهار درصد از جمعیت کل کشور در سنین ۶۵ ساله و بیشتر بوده‌اند، اما با گذشت زمان، سهم جمعیتی